

**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АДАПТИВНОГО
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КАФЕДРАЛЬНОЇ СИСТЕМИ
ІНСТИТУТІВ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
УКРАЇНИ**

Кравченко Ганна

Анотація

У статті розглянута проблема адаптивного управління розвитком кафедральної системи ІППО України. На підставі аналізу стану розробленості проблеми в науковій літературі окреслено основні підходи до адаптивного управління розвитком кафедральної системи ІППО, визначено суть та особливості адаптивного управління розвитком, представлено теоретичне і методичне обґрунтування основ адаптивного управління розвитком кафедральної системи ІППО.

Ключові слова: кафедральна система, адаптивне управління розвитком кафедральної системи, маркетингово-моніторинговий інструментарій.

**THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF
ADAPTIVE MENEGEMENT OF THE DEVELOPMENT OF
DEPARTMENT SYSTEM OF INSTITUTES OF POSTGRADUATE
EDUCATION UKRAINE**

Kravchenko Hanna

Annotation

The thesis presents a new solution of the problem of adaptive management of the development of department system of Institutes of Postgraduate Education. The thesis defines the role and functions of institutions of postgraduate education, which significantly distinguish them from universities and institutes of postgraduate education, operating as part of pedagogical universities. It has been found out that adaptive management of the department system development requires to be determined as the interaction of managing and

managed subsystems on the basis of coordination of the institution strategies and the specifics of its units activity, motives and opportunities of participants of the educational process, mutual agreement of the education market demands, needs and professional experience of students with the content of educational services and mobile transformation of the leading departments to enhance the professional competence of students/listeners and ensure their competitiveness on the labor market. It has been determined that the most effective mechanism for evaluating the quality of performance of the IPE department system is educational monitoring. To monitor the effectiveness of the department systems, appropriate tools have been developed. They present a complex of qualimetric submodels of structural units, consisting of submodels for managing the rector's, the head's of IPE, department, section, methodical structural division activities development, professional development of a scientific and pedagogical worker, submodels of educational process achievements and professional development of students/listeners of IPE.

Keywords: department system, adaptive management of department system development, marketing and monitoring tools.

1. Постановка проблеми

В умовах євроінтеграції в усіх сферах освітньої діяльності спостерігаються фундаментальні зміни, що є взаємно детермінуючими й призводять до формування нової системи освіти України, яка відрізняється функціональними можливостями, структурою, змістом, системою управління, зв'язками з соціальним середовищем тощо. Трансформаційні процеси, які відбуваються в системі освіти, значно ускладнюють управління сучасним освітнім закладом й ставлять перед його адміністрацією принципово нові завдання [Олійник В. В., 2011].

Особливо гостро ці питання постали перед керівниками інститутів післядипломної педагогічної освіти (ІППО) України. Ці заклади освіти як

об'єкт управління істотно відрізняються як від педагогічних вищих навчальних закладів (ВНЗ), так і від інститутів післядипломної освіти. Основними функціями ІППО вважаються підвищення кваліфікації та перепідготовка педагогічних кадрів в Україні. Але досвід їх діяльності свідчить про те, що вони виконують функцію обласних науково-методичних центрів Головних управлінь освіти і науки облдержадміністрацій, яка забезпечує організаційно-методичний супровід навчально-виховного процесу в дошкільних, загальноосвітніх і позашкільних закладах освіти регіону [Клокар Н. І., 2004]. Тому для удосконалення існуючої системи управління розвитком ІППО, потрібні відповідні законодавча та наукова бази, які забезпечать нормативну та методологічну основи їх перспективного розвитку з урахуванням специфіки діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Аналіз наукових доробок, об'єктом дослідження яких виступали навчальні заклади післядипломної освіти, дозволив визначити напрям теоретико-методологічних досліджень адаптивного управління в освіті як ефективного способу управління відкритими системами в нестабільній ситуації, а саме: сутність адаптивного управління, його закономірності та принципи (Г. Єльнікова, Т. Борова, Г. Полякова, Л. Фесік); адаптивне управління педагогічними системами (П. Третьяков, С. Мітіна, Н. Бояринцева); технології адаптивного управління (Г. Єльнікова, О. Касьянова, В. Петров, З. Рябова, Г. Сухович, І. Лапшина); педагогічні технології адаптивної школи (Т. Шамова, Т. Давиденко, М. Капустін, Є. Ямбург). Незважаючи на широке коло досліджень учених, які розглядають різні аспекти адаптивного управління соціально-педагогічними системами, дотепер не існує цілісного дослідження теорії й технології адаптивного управління розвитком ІППО. Це стало причиною серйозних труднощів у повсякденній практиці управління цими освітніми

зкладами, особливо на рівні організації діяльності їх кафедральних систем.

2. Формування мети дослідження

Визначити теоретичні та методичні аспекти адаптивного управління розвитком кафедральної системи ІППО.

3. Виклад основного матеріалу

Адаптивне управління розвитком кафедральної системи ІППО ґрунтується на діалогічній взаємодії керівників та науково-педагогічних працівників (керівник – керівник, керівник – науково-педагогічний працівник, науково-педагогічний працівник – науково-педагогічний працівник), у ході якої відбувається взаємоузгодження їх цілей та конкретизація завдань. Інтеграційний підхід в управлінні кафедральною системою ІППО впливає на посилення взаємозв'язків між окремими підсистемами та компонентами системи управління, об'єктами управління; між рівнями управління по вертикалі (ректор/директор – проректор/заступник директора, проректор/заступник директора – завідувач кафедри, проректор/заступник директора – керівник самостійного методичного підрозділу, завідувач кафедри – викладач, керівник самостійного методичного підрозділу – методист); між суб'єктами управління по горизонталі (студент/слухач – студент/слухач, викладач – викладач, методист – методист завідувач кафедри – завідувач кафедри, керівник методичного підрозділу – керівник методичного підрозділу, проректор/заступник директора – проректор/заступник директора) [Kravchenko G. Yu., 2015]. Діяльність відбувається на основі відкритої взаємодії, поєднання зусиль у досягненні спільної мети, діалогічної адаптації та спрямованої самоорганізації [Elnikova G.V., 2009]. Самоорганізація і саморозвиток забезпечать основу позитивних змін кожної кафедри, їх інтеграцію в кафедральну систему з її подальшим розвитком.

Одна з основних проблем управління розвитком кафедральної системи ІППО на даний час полягає в тому, що окремі кафедри, їх структурні підрозділи та самостійні науково-методичні структури необхідно інтегрувати у науково-освітню кафедральну систему, для розвитку якої потрібні особливі механізми управління. Необхідно будувати нову систему управління кафедрами, зорієнтовану на новий характер зв'язків та відносин із зовнішнім та внутрішнім середовищем, на використання сучасних стратегічних інструментів як засобів підвищення конкурентоспроможності самих кафедр, ІППО й активізації освітньої політики організації.

У нашому дослідженні під розвитком кафедральної системи ІППО ми розуміємо процес, унаслідок якого відбуваються позитивні зміни й перехід системи у новий якісний стан [Kravchenko G. Yu., 2015]. Насамперед, це екстенсивний (кількісні структурні зміни) розвиток – розширення структурних підрозділів кафедральної системи та інтенсивний (якісні зміни) розвиток – активізація використання ресурсного потенціалу, досягнення якісно нового стану кафедр. Таким чином поняття «адаптивне управління розвитком кафедральної системи ІППО» визначається як взаємодія керуючої та керованої підсистем, що відбувається на основі узгодження за допомогою коучингу стратегічної мети розвитку закладу та специфічних цілей діяльності його підрозділів, мотивів і можливостей учасників освітнього процесу, взаємоузгодження вимог ринку освітніх послуг, запитів і професійного досвіду слухачів зі змістом надання освітніх послуг та мобільною трансформацією провідних (випускаючих) кафедр для підвищення рівня професійної компетентності студентів/слухачів і забезпечення їх конкурентоспроможності на ринку праці». Здійснюючи дослідження ми спиралися на визначені та обґрунтовані Г. Єльніковою [Elnikova G.V., 2009] особливості та специфіку адаптивного управління.

Виходячи з вищезазначеного для регулювання розвитку кафедральної

системи ІППО необхідно:

1. Визначити спільну стратегічну мету інституту післядипломної педагогічної освіти, декомпонувати її на складові компоненти відповідно до специфіки діяльності кафедр та самостійних методичних структурних підрозділів кафедральної системи, рівнів управління.

2. Визначити параметри та критерії вимірювання компонентів розвитку, які закладено у кваліметричну модель [Dmitrenko G. A., 1996] управління розвитком кафедральної системи ІППО.

3. Створити відповідні кваліметричні субмоделі, які покладено в основу кваліметричної моделі розвитку кафедральної системи, що включає управління розвитком кафедр, секцій та методичних структурних підрозділів за провідними спільними напрямками діяльності, їх конкретизацію для суб'єктів кожного рівня управління.

4. На основі кваліметричних субмоделей здійснювати адміністративний, педагогічний, студентський/слухацький моніторинг та самомоніторинг для вчасного регулювання якості управління розвитком кафедральної системи за визначеними параметрами та критеріями.

Для здійснення моніторингу результативності розвитку кафедральної системи ІППО нами розроблено відповідний маркетингово-моніторинговий інструментарій [Ryabova Z. V., 2013] у вигляді комплексу кваліметричних субмоделей діяльності всіх її складових. Ключовою визначено субмодель управління розвитком кафедри ІППО, а результуючою – кваліметричну матрицю управління розвитком кафедральної системи ІППО.

4. Висновки

Використання всієї сукупності створених кваліметричних субмоделей дає змогу визначати результативність розвитку кафедральної системи та навчального закладу в цілому з метою прогнозування майбутніх дій та прийняття ефективних управлінських рішень.

Проведене дослідження не вичерпує всієї різноманітності питань адаптивного управління розвитком у системі післядипломної педагогічної освіти України. Воно дозволяє окреслити проблеми, які потребують додаткового вивчення.

Список літератури

[1] Дмитренко Г. А. Стратегічний менеджмент: цільове управління освітою на основі кваліметричного підходу : навч. посіб. / Г. А. Дмитренко. – К. : ІЗМН, 1996. – 140 с.

[2] Єльнікова Г.В. Технологія адаптивного управління персоналом [Електронний ресурс] / Г. В. Єльнікова // Теорія та методика управління освітою. – К.: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» АПН України. – №2. - 2009. – Режим доступ: <http://www.tme.uio.edu.ua/docs/2/09yelmtpr.pdf>

[3] Клокар Н. І. Управління обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти: теорія і практика : [наук.-метод. посіб.] / Наталія Іванівна Клокар. – Біла Церква, 2004. – 296 с.

[4] Кравченко Г. Ю. Адаптивне управління розвитком інститутів післядипломної педагогічної освіти в Україні [Текст] монографія. / Ганна Юріївна Кравченко. – Х.: «Смугаста типографія», 2015. – 300 с.

[5] Олійник В. В. Управління вищим навчальним закладом на системних засадах / В. В. Олійник // Освіта на Луганщині. – 2011. – № 2. – С. 40–44.

[6] Рябова З. В. Наукові основи маркетингового управління навчальним закладом [Текст] монографія / Зоя Вікторівна Рябова. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 268 с.

References

[1] Dmitrenko G. A. Strategichnyi menedzhment: tsilove upravlinnya osvityoyu na osnovi kvalimetrichnogo pldhodu : navch. posib. / G. A. Dmitrenko. – K.: IZMN, 1996. – 140 s.

[2] Elnikova G.V. Tehnologiya adaptivnogo upravlinnya personalom [Elektronniy resurs] / G. V. Elnikova // Teoriya ta metodika upravlinnya osvItoyu. – K.: DVNZ «UnIversitet menedzhmentu osvIti» APN UkraYini. – №2. 2009. Available at: <http://www.tme.umo.edu.ua/docs/2/09yelmtf.pdf>

[3] Klokar N. I. Upravlinnya oblasnim Institutom pIslyadiplomnoYi pedagogIchnoYi osvIti: teoriya I praktika : [nauk.-metod. posIb.] / NatalIya IvanIvna Klokar. – Bila Tserkva, 2004. – 296 s.

[4] Kravchenko G. Yu. Adaptivne upravlinnya rozvitkom InstitutIv pIslyadiplomnoYi pedagogIchnoYi osvIti v UkraYinI [Tekst] monografIya. / Ganna YurIYivna Kravchenko. – H.: «Smugasta tipografIya», 2015. – 300 s.

[5] OIlynik V. V. Upravlinnya vischim navchalnim zakladom na sistemnih zasadah / V. V. OIlynik // OsvIta na LuganshinI. – 2011. – № 2. – S. 40–44.

[6] Ryabova Z. V. NaukovI osnovi marketingovogo upravlinnya navchalnim zakladom [Tekst] monografIya / Zoya ViktorIvna Ryabova. – K.: PedagogIchna dumka, 2013. – 268 s.